

ÇOK PARTİLİ DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE İLKOKUL/İLKÖĞRETİM OKULU MÜZİK DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ (1-5 SINIF) İNCELENMESİ

Doç.Dr. Dolunay AKGÜL BARIŞ, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Doç. Dr. Nilgün SAZAK, Kocaeli Üniversitesi

1. Giriş

Belli bir öğrenim çağında, ya da belli bir alanda yetiştirilecek öğrencilerin, önceden belirlenmiş eğitim amaçlarına erişebilmeleri için gerçekleştirilen planlı eğitsel etkinliklerin tümüne eğitim programı denir. (Başaran.2006. S.331) Eğitim programları, her ülkenin milli politikası yönünde eğitim yaşantılarını planlayıp sistemli bir hale getirir. “Eğitim sisteminde yapılan değişiklikler, programlarda yer aldığı ölçüde anlam kazanır. Çünkü program eğitimciye neyi, niçin ve nasıl öğreteceğini, yöneticiye hangi fiziki tesislere ve materyallere ihtiyaç olacağını, denetleyiciye neyi, nasıl değerlendirileceğini, öğrenene ise ne öğreneceğini ve kendisinden ne beklendiğini bildirir “(Fer. 2005. S.3)

Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında, Kurtuluş savaşı ile pekişen milli bilinci öncelikle eğitim programlarına yansıtmak yoluyla, hem çağdaş hem de milli bir eğitim sistemi geliştirilmek istenmiştir. Yeni Türkiye devletinin kurulması da eğitimin gelişmesi için uygun temeli hazırlamıştır.

O yıllarda farklı kültürler üzerine kurulmuş bir imparatorluğun çökmesi, eğitimin üzerindeki ağır politik baskıyı kaldırmıştı. Yeni liderler eğitim ve öğretimi önemsiyor ve destekliyorlardı.(Başgöz, 1995. S. 74)

Hatta Atatürk bizzat kara tahta başına geçip “başöğretmen” sıfatıyla yeni alfabeyi öğretmiştir. Atatürk diyordu ki;

“Öğretmenler ordularımızın kazandığı zafer, sizin ordularınızın zaferi için yalnız temeli hazırladı. Gerçek zaferi siz kazanacaksınız. Ben ve tüm arkadaşlarım sarsılmaz bir imanla sizi takip edeceğiz. Sizin karşılaştığınız her engeli kıracağız.” (Akt. Başgöz, 1995. S.74)

Türk Milleti Atatürk’ün önderliğinde bağımsızlık mücadelesine girişirken ve cumhuriyeti kurarken, gençliğin bundan sonra hangi ilkelere, amaçlara, hangi eğitim felsefesi ve dünya görüşüne göre yetiştirilmesi gerektiğinin ivedilikle belirlenmesi çok önem taşıyordu. Gençliğin eğitimi artık eskiden beri süregelen denenmiş, değersizliği ve hatta zararları kanıtlanmış bir felsefe ve dünya görüşüne göre yapılamazdı. Türk Milletini ileri götürecek, insancıl, akılcı, yeni eğitim ilkelerine ihtiyaç vardı. (Akyüz. 1997. S.292)

Cumhuriyet döneminde, bu anlayış ve ruhla, eğitim ve öğretimde programın yeri önemsenmiş, okul programlarında köklü değişiklikler yapılmıştır. 1946 yılında ülkede demokrasi anlayışının gelişmesi ile çok partili döneme geçişle beraber ise Eğitim politika ve stratejileri modern eğitim-öğretim esaslarına göre düzenlenmeye çalışılmıştır.

Bu amaçla bu araştırmada, çok partili dönemden günümüze, geliştirilen İlkokul / İlköğretim Okulu Müzik Dersi Öğretim Programlarını inceleyerek, eğitim sisteminde müzik dersine ayrılan zaman, verilen önem, düzenlenen içerik detaylarını belirlemeyi ve programlar arası karşılaştırma yaparak olası değişimi göz önüne sermeyi amaçlanmaktadır. Araştırmanın evrenini, çok partili dönemden günümüze İlkokul / İlköğretim okulu müzik dersi öğretim programları, örneklemi ise İlkokul / İlköğretim okulu 1-5. sınıf müzik dersi öğretim programları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, 1948 – 2005 yılları arasında geliştirilen İlkokul / İlköğretim Okulu Müzik Dersi öğretim Programları, Amaçlar, içerik, Eğitim Durumu ve Değerlendirme boyutlarında incelenerek, benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Araştırma bu yönü ile betimsel bir doküman tarama çalışmasıdır. Araştırma elde edilen bulgular ışığında, ülkemizde o dönemden günümüze uygulanmakta olan müzik dersi öğretim programlarının yapısının ortaya konması ve ülkemizde eğitim programlarına müzik dersi açısından bakıldığında, müzik dersine verilen değeri görmek açısından önemli görülmektedir.

1.1. Cumhuriyetten Günümüze Program Geliştirme Çalışmaları (Genel Bakış)

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte yapılan ilk değişiklik 1924 yılında olmuştur. Osmanlı imparatorluğunun padişahlığı ve halifeliği ögen eski kitapları T:C ‘nin okullarında okunamazdı. Bu amaçla 43 kişilik bir program heyeti hazırlanmış ve ilk- orta ve liselerin ders programları değiştirilmiştir. Öncelikle devrin ideolojisine bağlı görüşler kitaplardan ayıklanmış, yerine cumhuriyetin esasları konmuştur. Bu program değişikliği çok acele yapıldığı için, 1926- 1931 ve 1935 yıllarında yeni değişiklikler yoluna gidilmiştir. .”(Başgöz, 1995. S.74)

1946 yılında ise ülkede demokrasi anlayışının gelişmesi ile çok partili döneme geçiş yapılmış ve bu geçiş eğitim programlarına da yansımıştır. Eğitim politika ve stratejileri ise Atatürk ilkelerine bağlı millî, demokratik, lâik ve modern eğitim-öğretim esaslarına dayandırılmaya çalışılmıştır. Programlarda yeni arayış ve anlayışlara gidilmiş, araştırmalar yapılmıştır. Ayrıca eğitim sistemimizdeki en yüksek bilimsel dayanışma ve karar organı olan Milli eğitim Bakanlığına ait, Milli eğitim şuralarının ilki de 1939 yılında toplanarak Müzik dersi adına önemli kararlar almıştır. Bundan sonrada eğitim sistemimizin yapısı ile ilgili çalışmalar Milli Eğitim Şuralarında biçimlenmiştir.

Bu dönemde hazırlanan ilkokul programlarında öncekilerden farklı olarak, Dewey’in hayat bilgisi, toplu öğretim ve iş okulu kavramlarının esas alındığını görmekteyiz. O zamana kadar birbirinden bağımsız olarak düşünülen tüm dersler, miğfer dersler çerçevesinde düşünülmüştür. Bu görüşe göre,

“Bütün dersler birbirinden tamamen farklı değil, aralarındaki bağlantı ve ilişkilere dikkat edilerek işlenecek, özellikle ilkokulun ilk üç sınıfındaki dersler hayat ve toplum eksenli çerçevesinde okutulacaktır.”(Başgöz, 1995. S.74)

Bu anlayış, günümüze kadar da devam etmiştir.

Cumhuriyetin kurulmasından 1948 yılına kadar çok fazla program değişikliği çabası göze çarpmaktadır. Bunun yanı sıra, köy nüfusunun fazla oluşunun da etkisiyle, kent ve köy okulları için farklı program geliştirme çalışmaları olduğu anlaşılmaktadır. (Fer 2005. S.7)

Bu anlayış çerçevesinde 1948 köy ilk öğretim programında, Müzik ve Beden Eğitimi dersleri için başlı başına bir saat ayrılmamıştır. Bu dersler için derslerden önce 20 dakikalık bir zaman uygun görülmüştür.(Karataş. 2002)

Ancak bu dönemde geliştirilen programların modern program geliştirme sürecinden uzak, öğretmene rehber olmayı amaçlayan programlar olduğu ve daha çok kılavuz ya da kaynak niteliğinde kaldığı söylenebilir. (Fer 2005. S.7)

O yıllarda “müfredat programı” denilince okul programında yer alan bir derste işlenilecek konuların başlıklarını sıralayan liste akla gelirdi. Okul programlarındaki bir dersin genel amaçlarından özel hedefleri çıkarmak, listelenen başlıklardan konuların ayrıntılarına inmek, tavsiye edilen yöntemlerden dersin öğretim stratejisini kurmak, öğrenci ders kitabına ve ders öğretmenine kalıyordu. (Turgut. 1983. S. 215)

Bu anlayışla, Türkiye’de program geliştirme çalışmaları uzun yıllar daha çok dersler ve konular listesi hazırlamak yönünde ele alınmıştır.

1980’li yıllarda ise program geliştirme çalışmalarında yeni bir arayış başlamıştır. Bu anlayış öncelikle program geliştirmede model oluşturmaya yöneliktir. Millî Eğitim Bakanlığı 1982 yılında program geliştirme konusunda bir model oluşturmak ve bundan sonra hazırlanacak programların buna göre hazırlanmasını sağlamak üzere üniversitelerle ortak çalışma yapmış ve amaç-davranış-işleyiş-değerlendirme boyutlarını içeren bir model kabul etmiştir.(Arslan 2010).

Buna göre öğretim programı aşağıda belirtilen biçimde düzenlenmelidir.

Genel amaçlar, Her bir üniteye ilişkin; hedef davranışların dökümü, ünitenin konuları ve alt konular, kavram haritası (varsa konulacak), strateji yöntem ve teknikler, araç ve gereçler, kullanılabilir kaynaklar listesi, eğitim durumunun planlanması (işleyiş), değerlendirme, üniteye ilişkin açıklamalar

1994 programı bu anlayış çerçevesinde hazırlanıp yürürlüğe konmuştur.

Son olarak ise 2005 programlarıyla, katı, konu merkezli, davranışçı programdan zihinsel, bilişsel ve yapılandırıcı anlayışa geçilmesi öngörüülerek, Öncelikli amacın, öğrencilerin temel yaşam becerilerini kazanması ve olumlu kişisel nitelikler geliştirmesine yardımcı olmak düşüncesi benimsenmiştir. (Fer 2005 S.12-13-14)

Çok partili dönemden günümüze İlkokul / İlköğretim Okulu müzik dersi öğretim programları (1-5 Sınıf)

Yıllara göre programlar, programın öğeleri açısından ele alınmıştır.

1948 İlkokul Programı

Haftalık Ders Dağılım Çizelgesinde Müzik Dersine ayrılan süre haftada 1 saattir.

Amaçlar

Amaçlar maddeler halinde, genel amaçlar şeklinde ifade edilmiştir. Amaçlara yönelik ayrıntılı genel açıklamalar yapılmıştır.

1. Çocukta müzik sevgisini ve ritim duygusunu geliştirmek;
2. Her çocuğu, ilgi ve yeteneğine göre şarkı söylemeye, bir müzik aleti çalmaya, bir müzik parçasını dinlemeye, ritmik çalışmalara ve yaratıcı faaliyetlere katılmaya teşvik etmek;
3. Çocuğun, toplum içinde etkin yaşayabilmesi için gerekli müzik beceri ve bilgilerini elde etmesine yardım etmek;
4. Okulda, evde ve çevredeki müzik faaliyetlerine çocuğun katılmasını teşvik ederek müziği, çocuğun toplumsallaşmasında ve heyecanları bakımından gelişmesinde bir araç haline getirmek;
5. Müzik çalışmaları yolu ile, milli birliğin gelişmesine yardım etmektir. .”(1948 MEB. S.260)

Görüldüğü gibi, ifadeler genel olup, Bilişsel Duyuşsal ve Devinişsel alanlara yönelik olarak ayrıca her sınıf düzeyine göre ayrıntılı düzenlenmemiştir.

İçerik

Sınıflara göre konular genel hatları ile verilmiştir.

Örnek: 1. sınıf için;

“Yalnız tek sesli çeşitli şarkılar, şarkılı oyunlar, marşlar, ritmik hareketli şarkılar, işaret (jest)’li şarkılar öğretilenektir. Ritimleri canlı ve oynak parçalara daha çok yer verilecektir.”(1948 MEB.S.264)

2.sınıf

Tek sesli şarkılara devam.Yılın ilk yarısında, Do-Sol beşlisi, ikinci yarısında Do Majör gamının temel akoru Do-Mi-Sol

3. sınıf

Tek ve çift sesli şarkılara devam.Çift sesli şarkılar ve basit kanonlar. Gamın ilk beş notası olan pentekort üzerinde temrinler

4.sınıf

Tek ve çift sesli şarkılara devam. Majör Do gamının notaları üzerinde çalışmalar

5.sınıf

Tek ve çok sesli şarkılara devam. Notaların porte üzerindeki adları nüans ve hız terimleri

Eğitim durumu

Belirlenen konulara yönelik olarak, yöntem, teknik, araç ve gereçler belirtilmiştir.

Örnek:

“Çeşitli, neşeli ve öğrencileri ilgilendirecek bir ders tertibi için kullanılacak araçlar ve yapılacak temrinler şunlardır”;

1. Tek ve çift sesli şarkılar.(ilk dört sınıfta kulaktan, son sınıfta kulaktan ve nota ile).

2. Tek ve çift sesli yükselti (seslerin inceliği, kalınlığı) temrinleri.(ilk dört sınıfta kulaktan, son sınıfta kulaktan ve nota ile).
 3. Tek ve çift sesli solfej temrinleri, .(ilk dört sınıfta kulaktan, son sınıfta kulaktan ve nota ile).
 4. Tek ve çift sesli vokalizasyon temrinleri, .(ilk dört sınıfta kulaktan, son sınıfta kulaktan ve nota ile).
 5. Sözlü ve yazılı müzik imlası.(ilk dört sınıfta yalnız sözlü, son sınıfta sözlü ve yazılı)
 6. Ölçü vurma çalışmaları
 7. Nüans alıştırmaları
 8. Hareket alıştırmaları
 9. Solunum alıştırmaları
 10. Öğretilen notalar üzerinde uygulama şarkıları
 11. Kuramsal bilgi (dördüncü ve beşinci sınıflarda ve çok basit şekilde)
- Çocuk çalgıları ve orkestraları (1948 MEB.267)

Belirtilen konular, tek tek alt başlıklar halinde ele alınmış, örnekler verilmiştir.

Değerlendirme

Sınama – ölçme ve değerlendirme konusunda her hangi bilgi verilmemiştir. Bununla birlikte, öğrencilerin nasıl değerlendirileceği sınıf geçme ve sınav yönetmeliği ile giderilmeye çalışılmıştır. Bu yönetmeliklerde öğrenciye nasıl not verileceği, sınıf geçiminde dikkat edilecek noktalar yer almaktadır.(Çelenk ve diğerleri 2000,S.68)

Müzik dersi için ise, ”Notları ne olursa olsun öğrenciye bitirme diploması verilir” hükmü yer almaktadır.(Altunya.2001, S.74)

Son olarak öğretmenlere ;” öğretmen müzik programını uygularken, okulun şartlarını ve kendi hazırlığını göz önünde bulunduracak, konuları tamamlamayı mutlak suretle gerekli saymayacak, yalnız çalışmalarını program açıklamalarına göre yöneltecektir.” Şeklinde not düşülmüştür.

1968 Programı

Haftalık Ders Dağılım Çizelgesinde Müzik Dersine ayrılan süre haftada 1 saattir.

Amaçlar

Amaçlar yargı cümleleri şeklinde ifade edilmiş genel amaçlar şeklindedir. 1948 programında olduğu gibi, ifadeler genel olup, Bilişsel Duyuşsal ve Devinişsel alanlara yönelik olarak ayrıca her sınıf düzeyine göre ayrıntılı düzenlenmemiştir.

1. Çevre imkanlarından başlayarak tek ve çok sesli milli bir şarkı dağarcığına sahip olurlar.
2. Tek ve toplu iş yapma alışkanlığı ile, sorumluluk duygusu kazanırlar.

3. Yaratma yetenekleri ve anlatım güçlerini geliştirirler.
4. Okul içi ve okul dışı tecrübelerini zenginleştirir, zamanlarını müzikle değerlendirme istek ve alışkanlığını kazanırlar.
5. Milli evrensel sanat değerlerini tanır, benimser ve severler.
6. Böylece, çevre müzik kalkınmasında ve yurt çapında müzik gelişmesinde etkili olabilirler; Çağdaş Türk Müziğinin doğmasını ve yayılmasını hızlandıracak bir ortamın yaratılmasında görüş kazanırlar.

İçerik

Sınıflara göre konular genel ifadelerle maddeler halinde belirlenmiştir. Öğretilcek şarkıların konuları belirlenerek, içerik sunulmuştur.

“Ancak 1968 programı, ünite ve konuların işlenmesinde hazırlık, planlama, ünite ve küme çalışması, araştırma, inceleme, kendi kendine öğrenme ve tartışma gibi yenilikleri eğitim sistemine taşıması bakımından önemlidir.” (Fer. 2005. S.13)

Örnek:

Sınıf: 1-2

1. Okul öncesinde çocuğun yaşayışına girmiş olan sayışma, tekerleme, ninni, oyun ezgisi gibi çocuk müzikleri
2. Çevrede söylenen ve çocuğa her bakımdan uygun türküler.
3. Komşu bölgelerin, bütünüyle kolay öğrenilebilir ve eğitsel değeri olan yurt türkülleri
4. Çeşitli konuları işleyen taklitli hareketli kolay şarkılar
5. Oyun şarkıları, tabiat olaylarını anlatan şarkılar
6. Ünitelerle ilgili şarkılar
7. Milli bayramlarda, Atatürk’le ilgili yeni ve tarihi şarkılar, türküler, marşlar
8. Komşu ülkelerin kolay ve seçkin çocuk şarkılarından örnekler

(Bütün şarkıların kulaktan öğretileceği ve çocuk vurma ve ezgi çalgıları eşliğinde söyletileceği belirtilmiştir) (1968 MEB, s.244)

Sınıf:3

1. İlk iki sınıfta öğrenilen şarkıların tekrarı
2. Çeşitli konularda taklitli, taklitsiz şarkılar, türküler, oyun havaları
3. Uygun Türk okul müziği örnekleri, tek ve iki sesli şarkılar, türküler
4. Başka ülkelerin uygun tek ve iki sesli okul şarkıları, kanonlar
5. Çalgı eşlikleri yazılmış şarkılar, türküler

6. Müzikli oyunlarda geçen şarkılar, ront şarkıları, masal şarkıları

7. Solo- koro için düzenlenmiş şarkı ve türküler

(Yukarıda sayılan şarkılardan nota ile öğretilecek olanlar, re-la beş sesinin sınırlarını aşmayan şarkılar olmalıdır.) (1968 MEB s.245)

Sınıf: 4

1. Daha önceki sınıflarda öğrenilmiş şarkıların tekrarı
2. Değişik bölgelerin değişik karakterdeki uygun halk türküleri ve çocuk şarkıları
3. Halk müziği temeline dayanarak yapılmış olan tek ve çok sesli okul şarkıları
4. Kahramanlık şarkıları, destan tarzında türküler
5. Değişik ülkelerin okul müziklerinden seçkin örnekler, kanonlar
6. Ünlü bestecilerin çocuklar için yazdıkları şarkılardan örnekler

(Bu şarkıların bir kısmı kulaktan öğretilecek, re- la beşlisine ince do, si ve ince re sesleri de eklenerek re dizisi tamamlanacaktır. Re dizisinin Türk halk müziğinin temel dizilerinden biri olduğu düşünülerek, Türk Halk Müziğinin 5/8’lik gibi basit ölçüleri üzerinde durulacaktır. Ayrıca Bu sınıfta, Çocuğu zorlamadan İstiklal Marşı Üzerinde durulması gerektiği de belirtilmiştir.)

Sınıf: 5

1. Tek ve çok sesli halk türküleri
2. Tek ve çok sesli çocuk ve okul şarkıları
3. Tek ve çok sesli eski ve yeni ulusal şarkılar, marşlar.
4. Dünya çocuk şarkılarından seçmeler
5. Çocuk yaşayışı ile kanonlar
6. Müzikli oyun şarkıları, masal türküleri, ront şarkıları üzerinde durulmalıdır.

(Bu sınıfta da kulaktan şarkı öğretimi ile birlikte, re dizisi içerisinde düzenlenmiş şarkı ve türküler öğretilecek, dizi içerisinde yarım aralık- tam aralık kavramları hissettirilecek, Türk Halk Müziğindeki basit makamlar tanıtılarak, majör, minör kavramları verilecektir.)(MEB. 1968,s.247-248)

Eğitim Durumu

Kullanılacak Müzik Öğretim ilkeleri maddeler halinde belirtilmiştir

Örnek:1.Bilinenden bilinmeyene yakından uzağa gitmek

2. Müzikten bilgiye gitmek
3. Müziği yaşayışa katmak
4. Müzik eğitiminde bütünlüğü sağlamak

5. Müzikten yaralanmayı bilmek
6. Ses ve çalgı müziğinin el ele yürütülmesini sağlamak
7. Yaratma duygusunu ve yeteneğini geliştirmek
8. Çocuğa kendi sesini sevdirmek ve çocuğun sesini eğitmek
9. Çocuğun kulağını eğitmek
10. Zevk eğitimi, sanata yöneltmek
11. Müzik eğitiminde çevreyle bağlantı kurmak

(Her bir madde açık bir şekilde detaylandırılarak yazılmıştır)

“Nota öğretimine giriş, Çalgılar ve çalgı toplulukları, sınıf ve okul koroları” başlıkları altında öğretim yöntemlerine ilişkin çok detaylı olmasa da bilgiler verilmiştir.

Değerlendirme

Sinama – ölçme ve değerlendirme konusunda her hangi bilgi verilmemiştir.

1994 Programı

Haftalık Ders Dağılım Çizelgesinde Müzik Dersine ayrılan süre ilk 5 sınıfa (I. Kademe) haftada 2 saat, 6. sınıftan 8. sınıfa kadar (II. Kademe) haftada 1 saattir.

İlköğretim kurumlarındaki sekiz yıllık müzik eğitimi konusunda toplam 26 maddelik genel açıklamalar bölümünden sonra

Örnek: Bu bölümün 2. maddesi –“Bu program İlköğretim kurumlarının yapısı ve İlköğretim çağı çocuğunun müziksel gelişimi birlikte göz önünde bulundurularak program Birinci Devre (1.2.3.sınıf), İkinci Devre(4.5.sınıf) ve Üçüncü Devre (6. 7. 8. Sınıf) olmak üzere birbirini izleyen üç aşamadan oluşturulmuştur.”

Amaçlar

İlköğretim kurumları Müzik dersi genel amaçları, 44 madde halinde önce toplu olarak verilmiştir.

Örnek:

1. Temel müzik bilgilerine sahip olabilme
2. Sesleri temel özellikleri ile tanıyabilme
3. Müzik topluluklarını tanıyabilme vb. (MEB 1994)

Daha sonra, Birinci İkinci ve Üçüncü Devre olmak üzere, Bilişsel, Duyuşsal, Devinişsel alanları kapsayacak şekilde hazırlanmış, Birinci Devrede 44 madde, İkinci Devrede 53 madde, Üçüncü Devrede 40 madde halinde verilmiştir. Çağdaş program anlayışı içerisinde hazırlanmış olması açısından ilk ve dikkat çekicidir. Amaçlar ifade edilirken kullanılan ifadeler aynı ve tutarlıdır.

Örnek:1- Birinci Devre Amaçları

1. Doğadaki sesleri tanıyabilme
2. Çevresindeki varlıkları hareket hızlarıyla ayırt edebilme
3. Çevresindeki varlıkların seslerini gürlekleri ile ayırt edebilme vb. (MEB 1994)

Örnek:2-İkinci Devre Amaçları

1. Müziğin çevre sağlığındaki önemini kavrayabilme
2. Sesin oluşumunu ve temel özelliklerini anlayabilme
3. Ritim kalıplarındaki çeşitli düzenimleri ses sürelerine göre ayırt edebilme vb. (MEB 1994)

Örnek:3- Üçüncü Devre Amaçları

1. Müziği oluşturan temel öğeleri kavrayabilme
2. Müzik eserlerini örgü-doku ve üslup özellikleriyle ayırt edebilme
3. Çeşitli müzik yapma araçlarını doğru kullanabilme vb. (MEB 1994)

Genel amaçlardan sonra amaçlar sınıf düzeyinde ünitelere göre ayrılarak verilmiştir.

Örnek: 1. Sınıf

Ünite- 1: Hayatımızda Oyun, Hareket, Ses ve Müzik

Amaçlar

Amaç1.Çevresindeki ses kaynaklarını tanıyabilme

Davranışlar:

1. Duyduğu bir sesin ait olduğu kaynağı gösterme
2. Duyduğu bir sesin ait olduğu kaynağın adını, söyleme

Örnek: 4. Sınıf

Ünite- 1: Hayatımızda Müzik ve Müziksel Çevremiz

Amaçlar:

Amaç1.İlindeki özel gün ve haftalardaki müzik etkinliklerinin farkında olabilme

Davranışlar:

1. İlinde özel eğlence günleri, müzik festivali ve şölen düzenlenip düzenlenmediğini söyleme.
2. İlindeki özel gün ve haftalarda ne tür müzik etkinlikleri olduğunu söyleme vb. (MEB 1994)

Diğer sınıflarda da aynı anlayış mevcuttur.

Amaçların altındaki davranışların ifadesinde de tutarlılık dikkati çekmektedir.

İçerik

Her devrenin genel amaçlarından sonra üniteler çağdaş program anlayışıyla sınıflara göre verilmiş, Ünitelerin hemen ardından konular her sınıf düzeyinde verilmiştir.

Üniteler, 1. 2. 3. devrelerde aynı belirlenmiş fakat, içerik genişleyerek sınıf düzeyine göre detaylandırılmıştır.

Örnek: 1.sınıf

I:Ünite: Hayatımızda Oyun,_Hareket, Ses ve Müzik

Konular

A. Hayatımızda Hareket ve Ses

1. Hayatımızdaki varlıklar ve hareketleri
2. Hayatımızdaki varlıkların hareketleri ve çıkardıkları sesler

Örnek: 2.sınıf

I:Ünite: Hayatımızda Oyun,_Hareket, Ses ve Müzik

Konular

A. Hayatımızdaki varlıkların hareket ve sesleri

1. Hayatımızdaki canlı varlıkların hareket ve sesleri
2. Hayatımızdaki cansız varlıkların hareketleri ve çıkardıkları sesler

Örnek: 3.sınıf

I:Ünite: Hayatımızda Oyun,_Hareket, Ses ve Müzik

Konular

A. Hayatımızda hareket ve sesin önemi

1. Hayatımızda hareketin yeri
2. Hayatımızda sesin yeri
3. Hayatımızda hareket ve sesin yeri (MEB 1994)

Konu başlıklarındaki genişletilmiş ifadeler, konuların alt açılımlarında ve davranışların ifadesinde devam etmektedir.

Birinci devrede olduğu gibi 2. ve 3. devrelerde de aynı anlayış devam etmektedir.

Eğitim Durumu

Sınıflara göre belirlenen amaç ve davranışların ardından, örnek işleyiş verilmiş, kullanılacak yöntem ve teknikler, araç gereçler belirtilmiştir. Çağdaş program anlayışı çerçevesinde, öğretme – öğrenme durumları maddeler halinde verilmiştir.

Değerlendirme

Her sınıf düzeyine uygun, sınama – ölçme durumları hazırlamış, uygulamaya yönelik “örnek yönerge” verilmiştir. Değerlendirmeye yönelik geniş ve detaylı bir bölümün yer alıyor olması dikkat çekicidir.

2005 programı

Haftalık Ders Dağılım Çizelgesinde Müzik Dersine ayrılan süre ilk 3 sınıfa haftada 2 saat, 4. sınıftan 8. sınıfa kadar haftada 1 saattir.

Programın başında, program hakkında bilgi veren, geniş bir giriş kısmı bulunmaktadır. Giriş kısmı şu alt başlıklarla verilmiştir.

“Temel hususlar, programın vizyonu, programın temel yaklaşımı, programın temel yapısı”

Diğer tüm programlardan farklı olarak bu programda, öğrenci merkezli (yapılandırmacı) bir yaklaşım izlenmiş ve bu yaklaşımın müzik eğitimindeki görünümü hakkında bilgiler verilmiştir.

Amaçlar

Türk milli eğitiminin genel amaçları çerçevesinde genel amaçlar maddeler halinde verilmiştir.

Örnek: Müzik yoluyla estetik yönünü geliştirmek

Duygu düşünce ve deneyimlerini müzik yoluyla ifade etmelerine imkan sağlamak

Yaratıcılık ve yeteneğini müzik üretme yoluyla geliştirmek v.b (MEB 2007)

Genel amaçlardan sonra, diğer programlardan farklı bir anlayışla “Temel beceriler ve değerler” başlığı altında ulaşılması beklenen genelden özele doğru olarak, temel beceri ve değerler verilmiştir.

Örnek; Temel Beceriler

“Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim kurma, problem çözme araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, müziksel algılama ve bilgilenme, kişisel ve sosyal değerlere önem verme, müzik okur yazarlığı edinebilme, estetik duyarlılığa sahip olma”

Değerler

“Paylaşım, hoşgörü, sorumluluk olarak belirlenmiştir” (MEB 2007)

İçerik

Programda öğrenme alanları (Dinleme, söyleme çalma--- Müziksel algı ve bilgilenme--- Müziksel yaratıcılık --- Müzik kültürü) şeklinde 4 temel alan olarak belirlenmiştir.

Bu alanlara yönelik kazanımlar, 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tablolar halinde sunulmuştur.

Örnek1:

Sınıf I

Öğrenme alanı: Dinleme –söyleme- çalma

Kazanımlar

1. Çevresindeki ses kaynaklarını ayırt eder.
2. Çevresindeki duyduğu sesleri taklit eder

Eğitim Durumu

Öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı mevcuttur. Bu anlayışla müzik dersine yönelik aktif öğrenme yöntemleri olan, Dalcroze, Orff, Kodally, vb. ile birlikte genel öğretim yöntemleri önerilmiştir.

Müzik eğitiminde kazanımlara uygun olarak, “oyun, dans, devinim” ekseninde ilgili yöntemlerden yararlanılması, dersin işlenişinde ayrı bir önem taşımaktadır.

Dersin işlenişi esnasında, dikkat edilmesi gereken hususlar titizlikle verilmiş, müzik dersi için her öğrencinin en az bir performans ödevi hazırlaması gerektiği ilk kez bu programda görülmektedir.

Öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olmak üzere iki ayrı kaynak sunulması da dikkat çekicidir.

Dersin işlenişi bölümü etkinlik temelli yapılandırılmıştır. Ders, giriş, sezdirme, bilgiyi paylaşma, bilgiyi kullanma ve değerlendirme olmak üzere 5E modeli üzerine kurulmuştur.

Program hazırlanırken, programa yapılandırmacı yaklaşım ve çoklu zeka kuramı kaynaklık etmiştir.

Değerlendirme

Eğitimde Ölçme ve değerlendirmenin yeri ve önemi konusunda çeşitli kaynaklardan oluşturulmuş kısa bir bölümden sonra, ölçme araçları hakkında bilgiler verilmiştir.

Performans ve proje ödevi örnekleri ve değerlendirme ölçeği örneği,

Öğrenci öz değerlendirme ölçeği örneği,

Öğrenci gözlem formu örneği,

Yazılı sınavlarda kullanılabilecek birtakım geleneksel ölçme ve değerlendirme araçlarına ilişkin açıklamalar ve örnekler. (MEB 2007)

1.2. Programların Karşılaştırılması

Amaçlar Boyutunda

“Çağdaş bir Müzik Eğitimi Programı, Öğrenciye kazandırılacak özellikler, yani müzik öğretimiyle erişilecek hedefleri; bu hedeflerde her birine ilişkin gözlenebilir kritik davranışları içermelidir.”(Uçan 1997. S.62)

“Bu hedefler genelden özele doğru belirginleşen bir açılım gösterir. (Fidan 1982). Hedefler, saptanma düzeyine göre uzak genel ve özel, saptanma aşamalarına göre, aday olası ve kesin, ilişkin oldukları davranış türlerine göre ise devinimsel, bilişsel ve duyuşsal olmak üzere değişik boyutlarda sınıflandırılabilir.(Ertürk 1972- Bloom ve diğerleri 1974)”(Akt: Uçan 1997. S.62)

Bu anlayışla, 4 programdaki amaçlara baktığımızda, 1948 ve 1968 programında Amaçlar yargı cümleleri şeklinde ifade edilmiş genel amaçlar şeklindedir. İfadeler genel olup, Bilişsel Duyuşsal ve

Devinişsel alanlara yönelik olarak ayrıca her sınıf düzeyine göre ayrıntılı düzenlenmemiştir.

1994 Programında ise, diğer programlardan farklı olarak İlköğretim kurumları Müzik dersi genel amaçları, 44 madde halinde önce toplu olarak verilmiştir. Daha sonra, Birinci İkinci ve Üçüncü Devre olmak üzere, Bilişsel, Duyuşsal, Devinişsel alanları kapsayacak şekilde hazırlanmış, Birinci Devrede 44 madde, İkinci Devrede 53 madde, Üçüncü Devrede 40 madde halinde verilmiştir. Çağdaş program anlayışı içerisinde hazırlanmış olması açısından ilk ve dikkat çekicidir. Amaçlar ifade edilirken kullanılan ifadeler aynı ve tutarlıdır. Amaçların altındaki davranışların ifadesinde de tutarlılık vardır.

2005 programında ise diğer tüm programlardan farklı olarak, öğrenci merkezli bir anlayış hakimdir. Yalnızca Türk milli eğitiminin genel amaçları çerçevesinde Müzik Öğretim Programının genel amaçları maddeler halinde verilmiştir. Genel amaçlardan sonra, diğer programlardan farklı bir anlayışla “Temel beceriler ve değerler” başlığı altında ulaşılması beklenen temel beceri ve değerler, genelden özele doğru verilmiştir.

İçerik Boyutunda

1948 ve 1968 programında, sınıflara göre konular genel ifadelerle maddeler halinde belirlenmiştir. Öğretilecek şarkıların konuları belirlenerek, içerik sunulmuştur. İşlenilecek konulara baktığımızda ise; 48 programında, ilk 5 yılda yalnızca major ve minör diziler içerisinde tek ve çift sesli şarkı öğretimi varken, 68 programında, 4. sınıftan itibaren 5/8’ lik ölçü ile beraber, Re hüseyini dizisi ve basit halk türküleri örnekleri verilmeye başlanarak majör ve minör ile makamsal ezgilerin farkı hissettirilmeye başlanmıştır. Ayrıca 68 programında 4. sınıfta istiklal marşının doğru söylenmesi ile ilgili çalışmalara da başlanmıştır.

1994 programında ise, ünite kavramı benimsenmiş, üniteler çağdaş program anlayışıyla sınıflara göre hazırlanmış, Ünitelerin hemen ardından konular her sınıf düzeyinde verilmiştir.

Üniteler, 1. 2. 3. devrelerde aynı belirlenmiş fakat, içerik genişleyerek sınıf düzeyine göre detaylandırılmıştır. Ünite ve konu sıralamasında müzik eğitiminin genel özellikleri çerçevesinde, mihver derslerle paralel anlayışı devam etmektedir.

2005 programında, yine öğrenci merkezli bir yaklaşımla, öğrenme alanları (Dinleme, söyleme çalma--- Müziksel algı ve bilgilenme--- Müziksel yaratıcılık --- Müzik kültürü) şeklinde 4 temel alan olarak belirlenmiştir.

Bu alanlara yönelik kazanımlar, 1. sınıftan 8. sınıfa kadar tablolar halinde sunulmuştur

Programa öğretilecek şarkıların konuları ve müzik türleri açısından baktığımızda ise şarkı ve materyal seçiminde geçmişten günümüze eğitimde yakından uzağa bilinenden bilinmeyene ilkesinin göz önünde bulundurulduğu, halk ezgilerinden başlayarak, evrensel müzik repertuarına doğru genişleyen bir repertuar anlayışın sürdüğünü görmekteyiz.

Eğitim Durumu Boyutunda

1948 ve 1968 programında Belirlenen konulara yönelik olarak, yöntem, teknik, araç ve gereçler belirtilmiş, sınıf düzeyine indirgenmemiştir.

1994 programında ise ilk defa her sınıf düzeyine göre belirlenen amaç ve davranışların ardından, örnek işleyiş verilmiş, kullanılacak yöntem ve teknikler, araç gereçler belirtilmiştir. Çağdaş program anlayışı çerçevesinde, öğretme – öğrenme durumları maddeler halinde verilmiştir.

2005 programında yine diğer programlarda farklı olarak, Öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci merkezli bir eğitim anlayışı mevcuttur. Müzik eğitiminde kazanımlara uygun olarak, “oyun, dans, devinin” ekseninde ilgili yöntemlerden yararlanılması, dersin işlenişinde ayrı bir önem taşımaktadır.

Dersin işleniş esnasında, dikkat edilmesi gereken hususlar titizlikle verilmiş, müzik dersi için her öğrencinin en az bir performans ödevi hazırlaması gerektiği ilk kez bu programda görülmektedir.

Öğretmen kılavuz kitabı ve öğrenci çalışma kitabı olmak üzere iki ayrı kaynak sunulması da dikkat çekicidir.

Dersin işleniş bölümü etkinlik temelli yapılandırılmıştır. Ders, giriş, sezdirme, bilgiyi paylaşma, bilgiyi kullanma ve değerlendirme olmak üzere 5E modeli üzerine kurulmuştur.

Program hazırlanırken, programa yapılandırmacı yaklaşım ve çoklu zeka kuramı kaynaklık etmektedir.

Değerlendirme boyutunda

1948 ve 1968 programlarında ölçme ve değerlendirmeye yönelik herhangi bir bilgi, bulunmamaktadır. 1994 ve 2005 programlarında, ölçme ve değerlendirmeye önem verilmiş, her sınıf düzeyine uygun, sınav – ölçme durumları hazırlanmış, uygulamaya yönelik “örnek yönerge” verilmiştir.

2. Sonuç

Sonuç olarak, Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar öğretim programlarını, dönemin ihtiyaçlarının ve siyasal değişikliklerin etkilediğini, özellikle çok partili hayata geçişle beraber program hazırlama konusunda yeni arayışlara yönelindiğini söyleyebiliriz. Müzik Dersi Programlarına ise, bu anlayışla baktığımızda, Cumhuriyet ruhunun müzik dersi program içeriklerine de yansıdığı, öğretilecek müziklerin konularının modern Türkiye anlayışına uygun seçilmeye çalışıldığını görmekteyiz. Seçilen ifadelerde ise daha çok öz Türkçe kullanılmaya çalışılmıştır.

Çok Partili Dönemden günümüze, Müzik Dersi Programlarında, 1948 ve 1968 program anlayışı olarak, Miğfer dersler çerçevesinde oluşturulmuş olması, ulusal ve evrensel okul müziği dağıtma yer veriliyor olması, amaçların genel amaçlar çerçevesinde bırakılması, konuların ve kullanılacak yöntem-tekniklerin sınıflara göre genel ifadelerle belirlenmesi ve değerlendirmeye ilişkin bir bilgi bulundurmaması açılarından benzerlik göstermektedir.

1994 programı, çağdaş program hazırlama ilkeleri çerçevesinde hazırlanmış ilk programdır. Bu programda genel amaçlarından sonra üniteler çağdaş program anlayışıyla sınıflara göre verilmiş, Ünitelerin hemen ardından konular her sınıf düzeyinde belirlenmiştir. Amaçların ve davranışların ifadeleri tutarlıdır. Amaç ve davranışların ardından, örnek işleyiş verilmiş, kullanılacak yöntem ve teknikler, araç gereçler belirtilmiştir. Ayrıntılı bir değerlendirme bölümünün bulunması açısından ilktir.

2005 programı ise, öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci merkezli bir eğitim anlayışını esas alarak, diğer tüm programlarda farklıdır.

Çok partili dönemde günümüze, uygulanan bu dört müzik öğretim programı için genel olarak, içeriklerin çok fazla değişmediğini, yalnızca kullanılan yöntemlerin çağın ve dönemin gerekleri doğrultusunda güncellenip değiştirildiğini söyleyebiliriz.

KAYNAKLAR

- Akyüz, Y. (1997). *Türk Eğitim Tarihi*. İstanbul: Kültür Üniversitesi Yayınları. No:1
- Altunya, E. (2001). *Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Uygulanan İlkokul Müzik Dersi Programlarının Çağdaş Program Geliştirme ilkelerine göre Değerlendirilmesi (1924-1994)*. Bolu: AİBÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi.
- Arslan, M. (2010). *Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları ve Belli Başlı Özellikleri*. www.kiva.org (Erişim Tarihi, 2010)
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk Eğitim Sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Siyasal Basım Yayın Dağıtım
- Başgöz, İ. (1995). *Türkiye’nin Eğitim Çıkmazı ve Atatürk*. Ankara: Kültür Bakanlığı Kitapları
- Çelenk, S., Tertemiz N. ve Kalaycı N. (2000). *İlköğretim Programları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Fer, S. (2005). *1923 Yılından Günümüze Cumhuriyet Dönemi İlköğretim Programları Üzerine Bir İnceleme*. Cumhuriyet Dönemi Eğitim Politikaları Sempozyumu. Marmara Ün. Atatürk Eğitim Fak. ve başbakanlık Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Araştırma Merkezi İstanbul:
- İlkokul Programı. (1948). İstanbul: MEB Basımevi
- İlkokul Programı. (1968). İstanbul: MEB Basımevi
- İlköğretim Kurumları Müzik Dersi Öğretim Programı. (1994).Ankara: MEB Basımevi
- Karataş, S. (2002). *Batılılaşma Döneminde Ders Program Değişimi*. Afyon: Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yayınlanmamış Yüksek lis. Tezi
- Özalp, R.ve Ataüenal, A. (1983). *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*. İstanbul: MEB Kitapları
- Turgut, F. (1983). *Cumhuriyet Döneminde Eğitim*. İstanbul: MEB Kitapları
- Uçan, A. (1997). *Müzik Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları. Adalet Matbaası
- Yeni İlköğretim Programları (1-5 Sınıflar). (2006). Ankara: Pegem Yayıncılık

1948 programı ders dağılım çizelgesi

DERSLER	I. Devre			II. Devre	
	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Hayat Bilgisi	5	6	7	-	-
Türkçe	10	7	7	6*	6*
Tarih	-	-	-	2	2
Coğrafya	-	-	-	2	2
Yurttaşlık Bilgisi	-	-	-	2	1
Tabiat Bilgisi	-	-	-	3	3
Matematik	4	4	4	4	5
Aile Bilgisi	-	-	-	2	2
Resim-İş	4	4	4	2	2
Yazı	-	2	1	1	1
Müzik	1	1	1	1	1
Beden Eğitimi	2	2	2	1	1
Toplam	26	26	26	26	26
* Türkçe derslerinin 1'er saati Din Bilgisi alacak öğrenciler için ayrılmıştır.					

1968 programı ders dağılım çizelgesi

DERSLER*	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf	5.Sınıf
Türkçe	10	10	10	6	6
Matematik	5	5	5	4	4
Fen Bilgisi	-	-	-	4	4
Sosyal Bilgiler	-	-	-	3	3
Hayat Bilgisi	5	5	5	-	-
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	-	-	-	2	2
Resim-İş	1	1	1	2	2
Müzik	1	1	1	1	1
Beden Eğitimi	3	3	3	3	3
Toplam	25	25	25	25	25
* Rehberlik ve Eğitici Çalışmalar 1., 2. ve 3. sınıflarda Hayat Bilgisi ders saatinde, 4. ve 5. sınıflarda ise Sosyal Bilgiler ders saati içinde yapılacaktır.					

1995 programı ders dağılım çizelgesi

DERSLER	SINIFLAR							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Türkçe	12	12	12	6	6	5	5	5
Matematik	4	4	4	4	4	4	4	4
Hayat Bilgisi	5	5	5	-	-	-	-	-
Fen Bilgisi	-	-	-	3	3	3	3	3
Sosyal Bilgiler	-	-	-	3	3	3	3	-
Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi	-	-	-	-	-	-	1	1
T.C. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük	-	-	-	-	-	-	-	2
Yabancı Dil	-	-	-	2	2	4	4	4
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	-	-	-	2	2	2	2	2
Resim-İş	2	2	2	1	1	1	1	1
Müzik	2	2	2	1	1	1	1	1
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2	1	1	1
İş Eğitimi	-	-	-	3	3	3	3	3
Trafik ve İlk Yardım Eğitimi	-	-	-	-	-	1	-	1
Bireysel ve Toplu Etkinlik	3	3	3	-	-	-	-	-
Seçmeli Dersler	-	-	-	3	3	2	2	2
Toplam	30	30	30	30	30	30	30	30

2005’te de müzik ders saatleri 1995 programı ile aynıdır.

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ

MARMARA
ÜNİVERSİTESİ